

КЛАСИФІКАЦІЯ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Ярмакі Х. П., Музика С. С.

Сучасний стан розвитку суспільства характеризується значним зростанням ролі інформації, інформаційних ресурсів, інформаційних технологій, що призводить до активізації інформаційних відносин, які виникають у різних сферах життєдіяльності людини та держави, під час здійснення певного виду діяльності, яка пов'язана з володінням, збиранням, одержанням, зберіганням, користуванням, поширенням відомостей.

Наукові дослідження, присвячені питанням класифікації інформації з обмеженим доступом до теперішнього часу не втрачають своєї актуальності. Це зумовлено тим фактором, що суспільні відносини, об'єктом яких є інформація з обмеженим доступом, є предметом адміністративно-правового регулювання. Саме у правовідносинах найбільш чітко відображається специфіка методу правового регулювання, що застосовується в адміністративному праві, який характеризується складним поєднанням способів впливу на поведінку учасників адміністративно-правових відносин.

На відміну від загальнодоступної інформації, конфіденційна інформація не призначена для широкого кола осіб. Конфіденційність передбачає зарахування певних відомостей до інформації з обмеженим доступом, має здійснюватися чітко відповідно та на підставі чинних правових норм. Особливістю адміністративно-правового регулювання обмеження доступу до тих чи інших відомостей є поєднання приватно-правового методу регулювання (наприклад, власник прав на комерційну таємницю самостійно визначає перелік відомостей, що становлять таку таємницю, та порядок ознайомлення з ними) та публічно-правового методу (застосовується при обмеженні доступу шляхом визначення державою в нормах законодавства порядку доступу до конфіденційної інформації).

Конфіденційна інформація, незалежно від того, предметом яких відносин вона виступає, має певну цінність для суб'єкта інформації: держави, фізичної або юридичної особи. Цінність інформації зумовлена її використанням у публічній сфері - для забезпечення державного управління в різних сферах суспільного життя, в приватній сфері - для реалізації та захисту прав фізичних та юридичних осіб. Розголошення такої інформації може завдати істотної шкоди як інтересам держави, приватним, так і публічним інтересам.

Здійснено класифікацію конфіденційної інформації за такими критеріями: 1) за правом власності: а) державна; б) приватна; 2) за правом доступу: а) під час виконання посадовими особами службових повноважень; б) власника та осіб, яким надано це право; 3) за галуззю застосування: а) комерційна; б) банківська; в) податкова; г) адвокатська; д) судова та ін.

Ключові слова: інформація, конфіденційна інформація, державна інформація, приватна інформація, класифікація конфіденційної інформації.

Yarmaki K. P., Myzika S. S. Classification of confidential information

The modern period of society is characterized by a significant increase in the role of information, information resources, information technology, which leads to the intensification of information relations that arise in various spheres of human life and the state, during certain activities related to possession, collection, receipt, storage, use, dissemination of information.

Scientific research on the classification of information with limited access to date is still relevant. This is due to the fact that public relations, the object of which is information with limited access, are subject to administrative and legal regulation. It is in legal relations that the specificity of the method of legal regulation used in administrative law is most clearly reflected, which is characterized by a complex combination of ways of influencing the behavior of participants in administrative-legal relations.

Unlike publicly available information, confidential information is not intended for a wide range of individuals. Confidentiality involves the assignment of certain information to restricted information and must be carried out clearly in accordance with and in accordance with applicable law. A feature of administrative-legal regulation of restriction of access to certain information is a combination of private-law method of regulation (for example, the owner of trade secret rights independently determines the list of information that constitutes such secret and the procedure for accessing them) and public law method (used in restricting access by determining by the state in the legislation the procedure for access to confidential information).

Confidential information, regardless of the object of its relationship, has a certain value for the subject of information: the state, individual or legal entity. The value of information is due to its use in the public

sphere - to ensure public administration in various spheres of public life, in the private sphere - to implement and protect the rights of individuals and legal entities. Disclosure of such information may cause significant harm to the interests of the state, private and public interests.

The classification of confidential information is carried out according to the following criteria: 1) by ownership: a) state; b) private; 2) by right of access: a) during the performance of official duties by officials; b) the owner and persons to whom this right has been granted; 3) by field of application: a) commercial; b) banking; c) tax; d) lawyer; e) judicial, etc.

Key words: *information, confidential information, state information, private information, classification of confidential information.*

Постановка проблеми та її актуальність.

Сучасний період розвитку суспільства характеризується значним зростанням ролі інформації, інформаційних ресурсів, інформаційних технологій, що призводить до активізації інформаційних відносин, які виникають у різних сферах життєдіяльності людини та держави, під час здійснення певного виду діяльності, яка пов'язана з володінням, збиранням, одержанням, зберіганням, користуванням, поширенням відомостей.

Конфіденційна інформація, незалежно від того, предметом яких відносин вона виступає, має певну значимість, цінність для суб'єкта інформації. Цінність інформації зумовлена її використанням в публічній сфері - для забезпечення державного управління в різних сферах суспільного життя, в приватній сфері - для реалізації та захисту прав держави, фізичних та юридичних осіб. Отримання такої інформації сторонніми особами може завдати істотної шкоди як інтересам держави, приватним, так і публічним інтересам.

Класифікація конфіденційної інформації дасть змогу узагальнити відомості щодо інформації з обмеженим доступом та розкриє її властивості для глибшого усвідомлення природи конфіденційної інформації.

Метою статті є здійснення аналізу класифікації конфіденційної інформації як різновиду інформації з обмеженим доступом.

Виклад основного матеріалу. Суспільні відносини, предметом яких є інформація, регулюються галузями публічного та приватного права. Такі відносини, в тому числі пов'язані з інформацією з обмеженим доступом, є також предметом адміністративно-правового регулювання. Саме у правовідносинах найбільш чітко відображається специфіка методу правового регулювання, що застосовується в адміністративному праві, який

характеризується складним поєднанням способів впливу на поведінку учасників адміністративно-правових відносин.

У дисертаційному дослідженні Л.Д. Топалова вказує: «...характерною рисою адміністративно-правового методу є взаємний зв'язок свободи при здійсненні приватних інтересів із державним владним впливом там, де це диктується інтересами держави та суспільства» [1, с. 12].

Різні аспекти щодо класифікації конфіденційної інформації досліджувались у наукових працях вчені-правники: О.В. Адабаш, В.Ю. Баскаков, І.Л. Бачило, А.В. Дідук, Б.А. Кормич, О.В. Кохановська, В.А. Ліпкан, В.Н. Лопатін, І.І. Саліхов та ін. Незважаючи на численні наукові розробки, єдиного підходу щодо класифікації конфіденційної інформації досі не вироблено, у зв'язку з чим питання щодо класифікації конфіденційної інформації потребують глибокого аналізу і вивчення.

Сучасне законодавство України (ч. 2 ст. 21 Закону України «Про інформацію») закріплює норму, згідно з якою будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що зарахована законом до інформації з обмеженим доступом [2].

Інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова. До інформації з обмеженим доступом не можуть бути зараховані такі відомості: про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту, про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні ситуації, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці людей, про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення, про факти порушення прав і свобод людини і громадянина, про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб та інші відомості, доступ до яких не може бути обмежено відповідно до законів та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [2].

У ст. 21 Закону України «Про інформацію» [2] вказано: «Конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом».

Законом України «Про інформацію» [2] передбачено за змістом інформації поділ на такі види: щодо фізичної особи, довідково-енциклопедичного характеру, про стан довкілля (екологічна інформація), щодо товару (роботи, послугу), науково-технічна, податкова, правова, статистична, соціологічна та інші види інформації.

Перелічені закони закріплюють положення щодо того, що тільки особи приватного права можуть вирішувати, яка особиста інформація є конфіденційною, а яка відкритою. На практиці є випадки, коли не особа, а норми закону конклюдентно встановлюють режим «конфіденційної інформації». Так, Закон України «Про інформацію» [2] вказує, що до конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження. Закон України «Про державну статистику» містить положення, відповідно до якого до конфіденційної інформації зараховано первинні дані, отримані органами державної статистики від респондентів під час проведення статистичних спостережень, а також адміністративні дані щодо респондентів, отримані органами державної статистики від органів, що займаються діяльністю, пов'язаною зі збиранням та використанням адміністративних даних.

Науково-практичний коментар до Закону України «Про доступ до публічної інформації» за загальною редакцією Д. Котляра, дає роз'яснення з цього питання: «... законодавець виходив із того, що в більшості випадків фізична особа не вчинятиме активних дій з обмеження доступу інформації про себе (як це визначено у Законі України «Про доступ до публічної інформації»: «інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою»). Таким чином, держава надала захист від розголошення певної, здебільшого чутливої, інформації навіть до обмеження доступу до неї фізичною чи юридичною особою, тим самим припускаючи бажання особи обмежити доступ до такої інформації через її «чутливість». При цьому в самій особі зберігається право прийняти рішення про розкриття цієї інформації та не обмежувати надалі доступ до неї» [4, с. 122].

Конфіденційною інформацією є інформація щодо фізичної або юридичної особи, яка обмежена в доступі цією особою, а також нормами законодавства до моменту, поки особа не відкриє таку інформацію за власним бажанням, крім суб'єктів владних повноважень.

До ознак конфіденційної інформації належать: а) її належність до інформації з обмеженим доступом; б) доступ до інформації визначається самою особою або нормами законодавства; в) суб'єктами конфіденційної інформації можуть бути фізичні або юридичні особи [5, с. 134].

Однак, якщо закон встановить окремі види конфіденційної інформації та характер відомостей, що до них належать, із метою визначення порядку її обігу та функціонування, це не означатиме вичерпності видів такої інформації та порушення диспозитивності норми. До того неможливою є конфіденційність «a priori», тобто вимога держави на рівні закону щодо обов'язковості визнання певної інформації конфіденційною [6].

На думку А.В. Дідук, інформація - це повідомлення, яке містить відомості (в тому числі і конфіденційні), за наявності фактичного доступу з такими відомостями можна ознайомлюватися або пізнавати їх зміст. При цьому ознайомлення відбувається не у вигляді «права на» інформацію, яке належить певній особі (суб'єктивне право), а у вигляді фактичного «права доступу», за умови збереження її конфіденційності, яке надається обмеженому, чітко встановленому колу осіб (фактична монополія). Для ознайомлення з відомостями не закріплюється виключне право і тим більше «речове право власності», а відповідно, немає і суб'єктивного права. Ознайомлюватись із конфіденційною інформацією «мають право» представники органів влади, в межах своєї компетенції, під час виконання покладених на них завдань та функцій, але не використовувати її в інших, наприклад, комерційних цілях [7, с. 17].

Доступ до інформації забезпечується шляхом її оприлюднення в засобах масової інформації (в офіційних друкованих виданнях, на офіційних вебсайтах в мережі Інтернет, на інформаційних стендах та будь-яким іншим способом) та через надання інформації за запитами на інформацію.

Розподіл на групи, види здійснюється за допомогою класифікації. Більш детально переглянемо поняття «класифікація».

Класифікація конфіденційної інформації дасть змогу не лише узагальнити відомості щодо видів інформації з обмеженим доступом, а й відкрити їх нові властивості для глибшого усвідомлення природи конфіденційної інформації.

На думку Н.І. Кондакова, «класифікація - це розподіл предметів будь-якого роду на групи, згідно з найбільш суттєвими ознаками, що належать предметам цього виду і мають відмінність від предметів інших видів, при цьому кожен клас займає

в здобутій класифікації певне постійне місце і своєю чергою поділяється на підкласи» [8, с. 373].

В економічній енциклопедії [9, с. 74], визначається поняття класифікації таким чином: «розподіл об'єктів, понять, назв за класами, групами, розрядами, за якого в одну групу потрапляють об'єкти, що мають певні загальні ознаки».

На думку М.Г. Тафтул, класифікація - це складний, багатоступінчатий поділ (тобто система поділів), який проводиться з метою одержання нових знань стосовно членів поділу і систематизації цих знань [10, с. 44].

Автори навчального комплексу О.В. Сулима, Л.О. Сандюк, С.П. Симоненко та ін. пропонують таке визначення: «Класифікація - це стійка і, як правило, досить складна система поділу множини досліджуваних об'єктів на підмножини таким чином, що кожен предмет займає в цій системі суворо визначене місце, опиняється в одній із рубрик, які називаються «класом», «родом», «видом» тощо» [11, с. 188].

А.С. Конверський визначає класифікацію як систематизацію предметів на основі угоди чи певних практичних міркувань, відповідно до ознак, що впливають із природи систематизованих предметів [12, с. 155].

На думку С.М. Повтореві, класифікація - це розподіл предметів певного роду на взаємопов'язані класи відповідно до найбільш суттєвих ознак, властивих предметам цього роду і відмінних від власних ознак будь-яких предметів цього роду [13, с. 86-87].

Наведені визначення класифікацій розкривають її ознаки: класифікація здійснюється за умов наявності в розглянутих об'єктах характерних ознак; вона може бути як простою, так і багаторівневою, оскільки кожен з елементів класифікації також може бути поділено на групи; об'єкти відповідної групи поєднуються за ознаками, що не властиві об'єктам інших груп.

Проаналізувавши поняття «класифікація», переходимо до питання класифікації конфіденційної інформації.

Під класифікацією конфіденційної інформації варто розуміти поєднання інформації з обмеженим доступом, з характерними ознаками, що вирізняють її від інших видів інформації, та належність до відповідної групи, класу, виду, розряду.

Конфіденційна інформація, що є власністю держави, знаходиться в користуванні органів державної влади або органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності [14].

Конфіденційна інформація, що не є власністю держави, належить громадянам, юридичним особам, які володіють інформацією ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого характеру, одержаною на власні кошти, або такою, яка є предметом їхнього професійного, ділового, банківського, комерційного та іншого інтересу і не порушує передбаченої законом таємниці. Власники такої інформації самостійно визначають режим доступу до неї, включаючи належність до категорії конфіденційної, та встановлюють для неї систему (спосіб) захисту. Склад і обсяг таких відомостей та порядок їх захисту визначає суб'єкт господарювання.

До різновидів конфіденційної інформації, що не є власністю держави, належать комерційна таємниця, банківська таємниця, податкова таємниця та ін.

Ст. 505 Цивільного кодексу України [15] встановлює, що комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона загалом чи в певній формі та сукупності її складників є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які зазвичай мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, що законно контролює цю інформацію.

Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути захищені до комерційної таємниці [16, с. 226].

Інформація, що становить комерційну таємницю, - це відомості виробничого, технічного, економічного, організаційного та іншого характеру, результати інтелектуальної діяльності в науково-технічній сфері, що належить до науково-технічної інформації, визначеної Законом України «Про науково-технічну інформацію» [17], відомості про способи здійснення професійної діяльності, які мають дійсну або потенційну комерційну цінність з огляду на невідомість третім особам.

Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які, відповідно, не можуть бути захищені до комерційної таємниці.

Ст. 60 Закону України «Про банки та банківську діяльність» визначає, що інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта

та взаємовідносин із ним чи третім особам при наданні послуг банку, є банківською таємницею [18].

Комерційна, професійна, винахідницька, авторська таємниця, персональні дані в разі надання їх в органи державного управління не припиняють своє функціонування, а доповнюють режим конфіденційної інформації.

До конфіденційної інформації, таким чином, може бути зарахований досить широкий спектр питань у різних сферах життєдіяльності суб'єктів правовідносин.

Аналізуючи викладене, можна здійснити класифікацію конфіденційної інформації за такими критеріями: 1) за правом власності: а) державна; б) приватна; 2) за правом доступу: а) під час виконання посадовими особами службових повноважень; б) власника та осіб, яким надано це право; 3) за галуззю застосування: а) комерційна; б) банківська; в) податкова; г) адвокатська; д) судова та ін.

На відміну від загальнодоступної інформації, конфіденційна інформація не призначена для широкого кола осіб. Конфіденційність передбачає віднесення певних відомостей до інформації з обмеженим доступом, має здійснюватися чітко відповідно та на підставі чинних правових норм.

Література

1. Топалова Л.Д. Правовий режим комерційної таємниці : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Донецьк, 2006. 16 с.

2. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

3. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. URL: <http://zakoni.com.ua/node/922>

4. Науково-практичний коментар до Закону України «Про доступ до публічної інформації» / за заг. ред. Д. Котляра. Київ, 2012. 126 с.

5. Музика С.С. Поняття конфіденційної інформації та її ознаки. *Матеріали VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-Конференції «Стан та перспективи розвитку адміністративного права України»*, м. Одеса, 6 листопада 2020 р. ОДУВС, 2020, 140 с.

6. Прокоф'єва Д.М. Дослідження змісту категорій інформації з обмеженим доступом відповідно до чинного законодавства України. URL: <http://bezpeka.com/ru/lib/spec/art8.html>

7. Дідук А.В. Правовий режим конфіденційної інформації: цивільно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 24 с.

8. Кондаков Н.И. Логика. Москва, 1954. 512 с.

9. Економічна енциклопедія / гол. ред. Б.Д. Гаврилишин. Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. Т. 2. 848 с.

10. Тофтул М.Г. Логіка : посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. 368 с.

11. Логіка : Навчальний комплекс / Сулим О.В., Сандюк Л.О., Симоненко С.П., Цибра М.Ф., Шмиголь М.Ф.; під ред. О.В. Сулима. 3-е вид. Одеса : Астропринт, 2004. 232 с.

12. Конверський А.Є. Логіка : підруч. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Четверта хвиля, 1998. 272 с.

13. Повторєва С.М. Словник з логіки. Львів : «Магнолія-2006», 2009. 196 с.

14. Сайт «Ділова мова». URL: http://dilova.at.ua/publ/dilovodstvo/specialni_vidi_dilovodstva/vidi_konfidencijnoj_info_macijji/10-1-0-189

15. Цивільний кодекс України (Україна), 16 січня 2003 р. № 435-IV. Актуально на 01.04.2018 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

16. Скриньковський Р.М., Крамар Р.І., Гарасим П.С. Діагностика ефективності системи захисту інформації на підприємстві та відповідальність за порушення законодавства про комерційну таємницю. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 1. С. 225-228.

17. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25 червня 1993 р. № 3322-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3322-12>

18. Про банки та банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

*Ярмакі Х. П.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

*Музика С. С.,
аспірант
Одеського державного університету
внутрішніх справ*